

Gabriel Boro

Mirela Stancu

Fișe de procedură civilă

Ediția a 2-a, revizuită și adăugită

Editura
Stamangiu
2021

FIȘA NR. 20

RECURSUL

I. Noțiuni. Sediul materiei

Precizări introductive	<p>Noțiuni. Scop</p> <p>– este calea de atac prin care partea interesată sau procurorul solicită, în condițiile și pentru motivele expres prevăzute de lege, desființarea unei hotărâri date fără drept de apel, în apel sau a altor hotărâri, în cazurile expres prevăzute de lege;</p> <p>– este o cale de atac:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>de reformare</i> (prin care se realizează controlul judiciar de către o instanță superioară a celei care a pronunțat hotărârea atacată); • <i>nedeolutivă</i> (nu are loc o rejudecare a fondului pricinii în recurs);<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>excepție de la regula caracterului nedeolutiv al recursului</i>: recursul formulat împotriva hotărârilor secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, pronunțate în materie disciplinară; în acest caz, calea de atac are nu numai un caracter devolutiv, ci, în plus, poate fi exercitată pentru orice motiv de nelegalitate sau netemeinicie, iar nu numai pentru motivele prevăzute de art. 488 C.proc.civ. (C.C.R., Decizia nr. 381/2018, M. Of. nr. 634 din 20 iulie 2018); • <i>extraordinară</i> (nu se poate exercita decât pentru motivele arătate de lege, iar partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe, cu excepțiile prevăzute de lege, nu o poate ataca direct cu recurs, ci trebuie să exercite mai întâi calea de atac ordinară a apelului); • <i>nesuspensivă de executare</i>; <p>– este calea de atac de reformare prin care se realizează <i>exclusiv un control de legalitate</i> a hotărârii atacate, această cale de atac nefiind un al treilea grad de jurisdicție;</p> <ul style="list-style-type: none"> • recursul urmărește să supună instanței competente examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile [art. 483 alin. (3) C.proc.civ.]. <p>Sediul materiei</p> <p>– este reglementat de art. 483-502 C.proc.civ.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • aceste dispoziții reglementează chestiunile specifice judecării în recurs; • cu privire la aspectele pe care normele speciale în materia recursului nu le reglementează, urmează a se aplica dispozițiile generale privind judecata în primă instanță și în apel, în măsura în care nu sunt potrivnice naturii juridice a recursului; • există și o serie de norme speciale în materia recursului, fie chiar în Codul de procedură civilă, fie în alte acte normative.
-------------------------------	--

II. Formele recursului

Formele recursului	<p>– și în materia recursului trebuie distins între (art. 491 C.proc.civ.):</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>recursul principal</i> – recursul formulat, înăuntrul termenului de recurs, de partea nemulțumită de hotărârea instanței de apel sau, după caz, de hotărârea dată de prima instanță fără drept de apel; • <i>recursul incident</i> – recursul exercitat de intimatul din recursul principal, după împlinirea termenului de recurs, împotriva părții cu interese contrare, care a formulat recursul principal; • <i>recursul provocat</i> – recursul declarat de intimatul din recursul principal, după împlinirea termenului de recurs, împotriva altui intimat sau a unei persoane care nu este parte în recursul principal, dar care a figurat în apel sau în primă instanță, în cazul hotărârilor nesuscetibile de apel, dar susceptibile de recurs.
Condiții de exercitare a recursului incident sau provocat	<p>Reguli aplicabile</p> <p>– condițiile de exercitare a acestor forme de recurs sunt cele prevăzute de art. 472-474 C.proc.civ. în materia apelului, care, potrivit art. 491 C.proc.civ., se vor aplica în mod corespunzător.</p> <p>Motive de recurs</p> <p>– la fel ca recursul principal, și recursul incident și cel provocat nu pot fi exercitate decât pentru motivele expres și limitativ prevăzute de art. 488 C.proc.civ.</p> <p><i>Recurs în interesul legii:</i></p> <p>⇒ În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 472 și art. 491 C.proc.civ., (...) recursul incident nu poate fi limitat la obiectul (...) recursului principal, ci poate viza orice alte soluții cuprinse în dispozitivul hotărârii atacate și/sau considerentele acesteia (I.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Decizia nr. 14/2020, M. Of. nr. 875 din 25 septembrie 2020). Cu alte cuvinte, astfel cum s-a reținut în motivare, dispozițiile art. 472 alin. (2) și art. 491 alin. (1) C.proc.civ. nu condiționează formularea recursului incident de invocarea unor motive de recurs care să vizeze doar dispozițiile hotărârii care au fost criticate prin cererea de recurs principal, putându-se considera că motivele recursului incident pot tinde la casarea hotărârii atacate sub orice aspect care prezintă interes pentru intimatul care declară recurs incident.</p>

III. Obiectul recursului

Regula	<p>Enumerare</p> <p>– sunt supuse recursului [art. 483 alin. (1) C.proc.civ.]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hotărârile date în apel; • hotărârile (de primă instanță) date, potrivit legii, fără drept de apel; • alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege.
---------------	---

Hotărârile pronunțate în apel

– sunt supuse recursului, indiferent de soluția la care s-a oprit instanța de apel, fiind deci fără relevanță dacă apelul a fost admis, respins ca neîntemeiat ori în baza unei excepții procesuale peremptorii, anulat sau perimat;

- în cazul în care instanța de apel nu s-a pronunțat și asupra fondului pretenției supuse judecării, ci a soluționat apelul admitând o excepție procesuală peremptorie (*de exemplu*, cererea de apel a fost anulată ca neregulat introdusă ori ca netimbrată; apelul a fost respins ca tardiv etc.), atunci, în recurs, pot fi formulate critici numai cu privire la soluția pronunțată de instanța de apel asupra excepției respective, iar nu și cu privire la soluția dată pe fondul pretenției de prima instanță;
- poate fi atacată cu recurs și decizia prin care s-a admis apelul și, în baza art. 480 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ., pricina a fost trimisă spre judecare primei instanțe;
- în ceea ce privește hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele de apel, prin care s-a anulat în tot sau în parte procedura urmată în primă instanță, precum și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare, cu excepția cazului în care instanța de apel a constatat propria sa competență, recursul este inadmisibil; aceste hotărâri pot fi atacate cu recurs numai odată cu deciziile pronunțate asupra fondului, după judecarea cauzelor în apel (în acest sens, a se vedea I.C.C.J., Secțiunile Unite, Decizia în recurs în interesul legii nr. 33/2007, M. Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007).

Jurisprudență:

⇒ Decizia de admitere a apelului, prin care se dispune anularea în tot sau în parte a hotărârii primei instanțe, cu reținerea procesului spre judecare, fixându-se termen în acest scop, este o hotărâre cu caracter intermediar/premergător, având menirea de a pregăti soluționarea fondului cauzei. Față de caracterul ei intermediar, decizia instanței de apel de anulare a hotărârii primei instanțe fără a se evoca fondul, cu reținerea cauzei spre judecare, nu are o existență autonomă, ci face parte din succesiunea de hotărâri ce survin în cursul rezolvării pricinii. Prin urmare, atât timp cât nu a fost epuizată examinarea căii de atac a apelului, prin pronunțarea hotărârii definitive asupra fondului pricinii, hotărârea intermediară, prin care s-a declanșat cercetarea din nou a cauzei pe fond, nu poate fi atacată cu recurs (I.C.C.J., s. I civ., dec. nr. 75 din 16 ianuarie 2020, www.scj.ro).

Hotărârile susceptibile de apel și de recurs, atacate direct cu recurs, în temeiul convenției părților

– *ca regulă*, recursul nu poate fi exercitat *omisso medio*, adică trecând peste calea de atac ordinară a apelului;

- astfel, în cazul hotărârilor susceptibile de apel, dacă acesta nu a fost exercitat, recursul este inadmisibil [art. 459 alin. (2) teza I C.proc.civ.];

– *prin excepție* de la regula de mai sus, părțile pot conveni ca o hotărâre susceptibilă de apel și de recurs să poată fi atacată direct cu recurs în următoarele *condiții* [art. 459 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]:

- convenția părților să intervină după nașterea dreptului la apel;
- convenția să fie expresă, iar consimțământul părților să fie exprimat fie prin înscris autentic, fie prin declarație verbală, dată în fața instanței a cărei hotărâre se atacă și consemnată într-un proces-verbal, semnat de președinte și de grefier, conform art. 404 alin. (1) C.proc.civ.;
  - simpla renunțare la calea de atac a apelului nu poate fi considerată un acord cu privire la suprimarea apelului și exercitarea directă a recursului; în acest caz, este vorba de un act de dispoziție unilateral, și anume achiesarea la hotărâre, act reglementat de art. 463-464 C.proc.civ.;
- convenția părților și declararea recursului să intervină înainte de expirarea termenului de apel prevăzut de lege;
- în acest caz, recursul nu va putea fi exercitat decât pentru încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material;
  - restricția este de ordine publică, astfel încât părțile nu ar putea deroga de la aceasta, stabilind prin convenția vizând suprimarea dreptului de apel ca recursul să poată fi exercitat și pentru alte motive prevăzute de lege în afara celui reglementat de pct. 8 al art. 488 alin. (1) C.proc.civ.;
- recursul se va soluționa de instanța care ar fi fost competentă să judece recursul împotriva hotărârii date în apel, dacă nu ar fi intervenit convenția părților.

Hotărârile (de primă instanță) date, potrivit legii, fără drept de apel, dar care pot fi atacate cu recurs

– este vorba despre următoarele hotărâri:

- hotărârea prin care s-a admis excepția de necompetență și s-a respins cererea ca inadmisibilă întrucât este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională ori ca nefiind de competența instanțelor române [art. 132 alin. (4) C.proc.civ.];
- hotărârea prin care se constată renunțarea la judecată în fața primei instanțe sau în apel, atunci când hotărârea din apel este, potrivit legii, supusă recursului [art. 406 alin. (6) C.proc.civ.];
- hotărârea prin care se respinge în fond cererea ca urmare a renunțării la însuși dreptul pretins, indiferent de stadiul procesual în care se ia act de renunțare (art. 410 C.proc.civ.);
- hotărârea de perimare [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.], indiferent de stadiul procesual în care se constată intervenția perimării (în fond, în apel sau în căile extraordinare de atac, inclusiv în recurs);
- hotărârea dată în baza recunoașterii pretențiilor [art. 437 alin. (1) C.proc.civ.];
- hotărârea de expedient, care consfințește tranzacția părților (art. 440 C.proc.civ.);

	<p>– în aceste cazuri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • recursul se soluționează, potrivit legii, de către instanța ierarhic superioară; • dacă legea nu prevede în mod expres altfel – cum este cazul în ceea ce privește renunțarea la judecată –, Înalta Curte de Casație și Justiție este competentă, dacă este instanță ierarhic superioară; • <i>ca regulă</i>, recursul nu poate fi exercitat decât pentru motivele de casare limitativ reglementate de lege în această materie, chiar dacă hotărârea atacată este o hotărâre nesusceptibilă de apel. <p>Alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege</p> <p>– hotărârile pronunțate de secțiile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară sunt susceptibile de recurs, competența soluționării acestuia aparținând completului de 5 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004, republicată];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ așa cum am menționat, în cazul hotărârilor pronunțate de secțiile Consiliul Superior al Magistraturii în materie disciplinară, „recursul” prevăzut de dispozițiile art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004 este o cale devolutivă de atac, putând fi exercitată pentru orice motiv de nelegalitate sau netemeinicie (C.C.R., Decizia nr. 381/2018, M. Of. nr. 634 din 20 iulie 2018).
<p>Cazurile în care recursul este suprimat</p>	<p>În procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019 [art. 483 alin. (2) C.proc.civ.]</p> <p>– nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în apel care privesc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-j³) C.proc.civ.; • cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi; • conflictele de muncă și de asigurări sociale; • cererile în materie de expropriere; • cererile pronunțate în materia protecției consumatorilor; • cererile în materie de asigurări; • cererile care decurg din aplicarea Legii nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite; • cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului. <p>În procesele începute cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 și până la data de 31 decembrie 2018 [art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013]</p> <p>– nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate până la data de 19 iulie 2017 inclusiv, care privesc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i) C.proc.civ.; • cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi; • conflictele de muncă și de asigurări sociale; • cererile în materie de expropriere;

- cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare;
  - alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv;
  - cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului;
- în procesele pornite anterior datei de 20 iulie 2017 inclusiv și nesoluționate prin hotărâre pronunțată până la data de 19 iulie inclusiv, precum și în procesele pornite începând cu data de 20 iulie 2017 și până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv, nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în:
- cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i) C.proc.civ.;
  - cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi;
  - conflictele de muncă și de asigurări sociale;
  - cererile în materie de expropriere;
  - cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare;
  - cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului.

Hotărâre prealabilă:

⇒ În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. XVIII alin. (2) teza a doua din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările ulterioare, *nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate (...) în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, respectiv hotărârile pronunțate în cererile formulate în temeiul art. 538 C.proc.pen., nu și cele întemeiate pe art. 539 C.proc.pen. (I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 54/2020, M. Of. nr. 63 din 20 ianuarie 2021).* În motivare, instanța supremă a reținut, printre altele, că nu s-ar putea reține exceptarea de la exercitarea dreptului de recurs și în privința hotărârilor pronunțate (...) în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate pentru privarea nelegală de libertate decât în situația în care interpretul legii procesuale civile ar accepta fie că noțiunea de eroare judiciară în procesul penal are un înțeles autonom, diferit de cel care reiese, în prezent, din prevederile art. 538 C.proc.pen., fie acceptând că eroarea judiciară în procesul penal este cea reglementată în ipoteza de la art. 538 C.proc.pen., dar că aceasta include și ipoteza privării nelegale de libertate, în condițiile art. 539 din același cod. (...) nu există niciun indiciu, nici chiar din perspectiva istorico-teleologică, pentru a include în categoria erorilor judiciare privarea nelegală de libertate, ci, dimpotrivă, interpretarea art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 trebuie să fie una restrictivă, dându-se noțiunii de eroare judiciară în procesul penal înțelesul care, după data de 1 februarie 2014, rezultă din dispozițiile art. 538 C.proc.pen.

	<p>Hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea dispune că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului, recursul fiind suprimat</p> <ul style="list-style-type: none"> – contestația la executare, <i>cu excepția</i> hotărârilor pronunțate în temeiul art. 712 alin. (4), al art. 715 alin. (4) și în contestația la titlu [art. 718 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; <ul style="list-style-type: none"> • în primele două cazuri [prevăzute de art. 712 alin. (4) și art. 715 alin. (4) C.proc.civ.], hotărârea pronunțată în contestație la executare este supusă căilor de atac potrivit dreptului comun; • în cazul hotărârii pronunțate într-o contestație la titlu este aplicabil principiul <i>accessorium sequitur principale</i>, astfel încât o asemenea hotărâre este susceptibilă de exercițiul recursului dacă și hotărârea care a făcut obiectul contestației a fost, la rândul său, susceptibilă de recurs; dacă însă prin contestație s-a cerut lămurirea înțelesului, întinderii ori aplicării unui titlu care nu constituie hotărâre a unui organ de jurisdicție, hotărârea prin care s-a soluționat contestația va putea fi atacată numai cu apel; – partajul judiciar [art. 995 alin. (3) C.proc.civ.]; <ul style="list-style-type: none"> • <i>excepție</i>: dacă partajul s-a cerut pe cale incidentală, hotărârea este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea dată asupra cererii principale; – ordonanța președințială [art. 1000 alin. (1) C.proc.civ.]; <ul style="list-style-type: none"> • <i>excepție</i>: cazul în care competența de primă instanță aparține curții de apel, când calea de atac este recursul [art. 1000 alin. (4) C.proc.civ.]; – acțiunile posesorii [art. 1004 alin. (3) C.proc.civ.]; – oferta de plată [art. 1010 alin. (2) C.proc.civ.]; – cererile cu valoare redusă [art. 1033 alin. (1) C.proc.civ.]; – hotărârea pronunțată în procedura evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept [art. 1042 alin. (5) C.proc.civ.]; – opoziția la cererea de uzucapiune [art. 1052 alin. (8) C.proc.civ.]; – hotărârile pronunțate de instanța de executare, dacă prin lege nu se dispune altfel [art. 651 alin. (4) C.proc.civ.] etc. <p>Hotărârile definitive cu privire la care, prin lege, a fost suprimat atât apelul, cât și recursul</p> <ul style="list-style-type: none"> – hotărârea de declinare a competenței [art. 132 alin. (3) C.proc.civ.]; – hotărârea prin care se soluționează conflictul de competență [art. 135 alin. (4) C.proc.civ.]; – hotărârea de divorț, în cazul divorțului prin acordul soților [art. 931 alin. (4) C.proc.civ.].
<p>Cazurile în care determinarea căii de atac se face potrivit</p>	<p>Aplicarea principiului <i>accessorium sequitur principale</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – hotărârile pronunțate într-o <i>contestație în anulare</i> sunt supuse recursului numai dacă și hotărârea ce a format obiectul contestației în anulare ar fi fost susceptibilă de recurs [art. 508 alin. (4) C.proc.civ.];

<p>principiului accessorium sequitur principale</p>	<p>– hotărârile pronunțate într-o cerere de <i>revizuire</i> sunt supuse recursului dacă hotărârea ce a format obiectul revizuirii era susceptibilă de recurs;</p> <ul style="list-style-type: none"> • dacă s-a cerut revizuirea pentru hotărâri potrivnice, nu este deschisă decât calea de atac a recursului, atât în cazul în care hotărârea ce a încălcat autoritatea de lucru judecat (care ar urma să se anuleze) este o decizie a unei instanțe de apel, cât și atunci când aceasta este o sentință de primă instanță [art. 513 alin. (6) C.proc.civ.]; <p>– hotărârea de <i>completare</i> a unei hotărâri judecătorești este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat completarea (art. 446 C.proc.civ.).</p>
<p>Regimul juridic al încheierilor</p>	<p>Încheierile premergătoare</p> <p>Regula</p> <p>– încheierile premergătoare nu pot fi atacate cu recurs decât odată cu hotărârea asupra fondului, în afară de cazul când legea dispune altfel;</p> <p>– întrucât legea nu prevede că recursul formulat împotriva hotărârii finale se socotește făcut și împotriva încheierilor premergătoare, recurentul are obligația de a indica, dacă este cazul, și încheierile premergătoare pe care le consideră nelegale și pe care dorește să le atace [art. 466 alin. (4) coroborat cu art. 494 C.proc.civ.].</p> <p>Excepții</p> <p>– încheieri premergătoare care pot fi <i>atacate, în mod separat, cu recurs la instanța ierarhic superioară</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • încheierea de suspendare a judecării, precum și cea prin care se respinge cererea de repunere pe rol, inclusiv în cazul în care suspendarea privește judecata unui apel într-o cauză în care este suprimat recursul sau privește judecata unui recurs [art. 414 alin. (1) C.proc.civ.] (în acest sens, a se vedea și I.C.C.J., Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 2/2017, M. Of. nr. 175 din 10 martie 2017); • încheierea prin care s-a soluționat cererea de înființare/ridicare a sechestrului asigurător, dacă debitorul dă o garanție îndestulătoare, sau a popririi asigurătorii, atunci când competența de primă instanță aparține curții de apel [art. 954 alin. (3), art. 957 alin. (1), art. 971 alin. (1) și art. 959 C.proc.civ.]; • încheierea prin care s-a respins recuzarea, în cazul în care hotărârea prin care s-a soluționat cauza este definitivă [art. 53 alin. (1) C.proc.civ.] etc.; <p>– încheieri premergătoare care <i>nu pot fi recurate niciodată, întrucât, potrivit legii, nu sunt supuse niciunei căi de atac</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • încheierea prin care s-a încuviințat sau s-a respins abținerea, cea prin care s-a încuviințat recuzarea, precum și încheierea prin care s-a respins recuzarea în cazul prevăzut la art. 48 alin. (3) C.proc.civ. referitor la admiterea declarației de abținere și respingerea cererii de recuzare, indiferent de motivul acesteia, prin aceeași încheiere, ca rămasă fără obiect [art. 53 alin. (2) C.proc.civ.];

- încheierea privind cererea de suspendare în cazul strămutării [art. 143 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care s-a admis contestația privind tergiversarea procesului și prin care instanța ia de îndată măsurile necesare înlăturării situației care a provocat tergiversarea judecării [art. 524 alin. (4) C.proc.civ.];
- încheierea de admitere a cererii de asigurare a probelor, atunci când cererea de asigurare a probelor a fost formulată pe cale incidentală [art. 361 alin. (1) C.proc.civ.] etc.;

– încheieri premergătoare cu privire la care *legea prevede o altă cale de atac decât recursul*:

- încheierea prin care s-a dispus obligarea la amendă judiciară sau la despăgubiri, care este supusă reexaminării, ce se soluționează de un alt complet al aceleiași instanțe [art. 191 alin. (1) și (3) C.proc.civ.];

Recurs în interesul legii:

⇒ În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 191 alin. (1) C.proc.civ., *partea în sarcina căreia s-a stabilit amenda judiciară prevăzută de art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. a) C.proc.civ. pentru introducerea, cu rea-credință, a unor cereri principale, accesorii, adiționale sau incidentale, precum și pentru exercitarea unor căi de atac vădit netemeinice, prin aceeași hotărâre prin care au fost soluționate aceste cereri, poate formula critici care vizează amendarea sa numai pe calea cererii de reexaminare, neputând supune aceste critici controlului judiciar prin intermediul (...) recursului (I.C.C.J., Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 12/2020, M. Of. nr. 546 din 25 iunie 2020).*

- încheierea prin care instanța respinge ca neîntemeiată contestația privind tergiversarea procesului, împotriva căreia se poate face numai plângere, care se soluționează de instanța ierarhic superioară; când procesul se judecă la Înalta Curte de Casație și Justiție, plângerea se soluționează de un alt complet al aceleiași secții [art. 524 alin. (5) C.proc.civ.].

Încheierile prin care se pronunță o soluție finală asupra procesului

– sunt supuse numai apelului;

De exemplu:

- ✓ încheierile pronunțate în cadrul procedurii necontencioase judiciare, cu excepția celor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, care sunt definitive [art. 534 alin. (2) C.proc.civ.];
- ✓ încheierea prin care se soluționează cererea de suspendare a executării silite, cu excepția celei pronunțate de curtea de apel, care este supusă numai recursului [art. 719 alin. (1) și (6) C.proc.civ.].

– nu sunt supuse niciunei căi de atac;

De exemplu:

- ✓ încheierea de strămutare [art. 144 alin. (2) C.proc.civ.];

	<p>✓încheierea prin care se soluționează cererea de suspendare provizorie a executării silite [art. 719 alin. (7) C.proc.civ.].</p> <p>– sunt supuse, după caz, apelului sau recursului ori nu pot fi atacate.</p> <p><i>De exemplu:</i></p> <p>✓încheierile de îndreptare, de lămurire a hotărârii și de înlăturare a dispozițiilor contradictorii sunt supuse acelorași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a cerut îndreptarea, lămurirea sau înlăturarea dispozițiilor contradictorii (art. 446 C.proc.civ.);</p> <p>✓încheierea prin care se admite cererea de încuviințare a executării silite nu este supusă niciunei căi de atac, însă poate fi cenzurată în cadrul contestației la executare, iar încheierea prin care se respinge cererea de încuviințare a executării silite poate fi atacată numai cu apel exclusiv de către creditor [art. 666 alin. (6) și (7) C.proc.civ.] etc.</p>
<p>Partea din hotărâre care poate fi atacată cu recurs</p>	<p>Regula. Dispozitivul hotărârii</p> <p>– <i>ca regulă</i>, partea împotriva căreia se îndreaptă calea de atac este dispozitivul hotărârii [art. 461 alin. (1) C.proc.civ.].</p> <p>Excepție. Considerentele hotărârii</p> <p>– în condițiile legii, recursul poate fi exercitat și exclusiv împotriva considerentelor din cuprinsul hotărârii [art. 461 alin. (2) C.proc.civ.];</p> <ul style="list-style-type: none"> • cazurile în care poate fi exercitat: <ul style="list-style-type: none"> a) prin considerentele hotărârii s-au dat dezlegări unor probleme de drept ce nu au legătură cu judecata acelu proces; b) considerentele sunt greșite; c) considerentele cuprind constatări de fapt ce prejudiciază partea; • pentru exercitarea căii de atac exclusiv împotriva considerentelor hotărârii este necesar ca partea să justifice un interes; • atunci când instanța de control judiciar admite calea de atac, va înlătura acele considerente și le va înlocui cu propriile considerente, menținând soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii atacate; • în cazul recursului exercitat exclusiv împotriva considerentelor, art. 488 alin. (1) C.proc.civ. este aplicabil, ipotezele la care se referă art. 461 alin. (2) C.proc.civ. încadrându-se în motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.

IV. Subiectele recursului

<p>Aplicarea corespunzătoare a regulilor din materia apelului</p>	<p>Reguli aplicabile</p> <p>– problemele care se ridică în privința subiectelor recursului sunt, în linii generale, aceleași ca în cazul apelului, astfel încât, pentru dezvoltări, facem trimitere la paragrafele corespunzătoare din Fișa nr. 19, consacrată apelului.</p>
--	--

	<p>Regula exercitării recursului de către părțile de la judecata în fața instanței de fond a cărei hotărâre este atacată</p> <p>– partea care introduce cererea de recurs se numește <i>recurent</i>, iar partea împotriva căreia se declară recursul poartă denumirea de <i>intimat</i>;</p> <p>– numai <i>părțile de la judecata în fața instanței de fond a cărei hotărâre este atacată</i> au dreptul de a exercita calea de atac a recursului (art. 458 C.proc.civ.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • poate avea calitatea de recurent oricare dintre părțile de la judecata în fața instanței de fond, indiferent de poziția procesuală avută (apelant sau intimat, iar, față de raportul juridic dedus judecății, reclamant, pârât, terți intervenienți); <p>– pentru exercitarea recursului, recurentul trebuie să <i>justifice și interesul</i> de a formula această cale de atac împotriva hotărârii atacate.</p>
<p>Reprezentarea convențională a părților în recurs</p>	<p>Reguli aplicabile</p> <p>– are loc potrivit regulilor generale referitoare la reprezentarea convențională a părților în proces;</p> <p>– nu mai există obligativitatea reprezentării la redactarea cererii și a motivelor de recurs, precum și pentru exercitarea și susținerea recursului și nici la redactarea întâmpinării, respectiv a răspunsului la întâmpinare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prin avocat a persoanelor fizice, astfel încât acestea își pot exercita drepturile procesuale în recurs fie personal, fie prin reprezentant convențional, chiar neavocat; • prin avocat sau consilier juridic a persoanelor juridice, precum și a entităților arătate la art. 56 alin. (2) C.proc.civ. <p><i>Precizare:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ în cazul persoanelor juridice, în măsura în care drepturile procesuale în recurs sunt exercitate prin reprezentant convențional, acesta trebuie să aibă în mod obligatoriu calitatea <i>fie de avocat, fie de consilier juridic</i>.

V. Motivele de casare

<p>Precizări introductive</p>	<p>Sediul materiei</p> <p>– motivele de casare sunt reglementate de art. 488 alin. (1) C.proc.civ.</p> <p>Caracteristici</p> <p>– motivele de casare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vizează exclusiv legalitatea hotărârii atacate, astfel încât niciunul dintre acestea nu permite reexaminarea situației de fapt, astfel încât instanța de recurs nu va putea niciodată să schimbe situația de fapt reținută de instanțele de fond; • sunt motivele pentru care poate fi exercitat recursul, indiferent dacă această cale de atac este de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de competența instanței imediat ierarhic superioare instanței a cărei hotărâre este atacată;
--------------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • sunt limitativ prevăzute de lege, indiferent dacă hotărârea atacată este o hotărâre pronunțată în apel sau o hotărâre de primă instanță nesusceptibilă de apel; – <i>ca regulă</i>, motivele de casare nu pot fi primite decât dacă ele nu au putut fi invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori, deși au fost invocate în termen, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor [art. 488 alin. (2) C.proc.civ.]; • <i>excepție</i>: pot fi invocate <i>direct în recurs</i>, întrucât, în privința acestor motive, legea prevede în mod expres că pot fi invocate în orice stare a pricinii, chiar direct în căile de atac [art. 130 alin. (1), art. 432 și art. 1071 alin. (2) C.proc.civ.]: <ul style="list-style-type: none"> a) <i>necompetența generală a instanțelor judecătorești</i>; b) <i>necompetența internațională a instanțelor române</i>; c) <i>autoritatea de lucru judecat</i>.
<p>Instanța nu a fost alcătuită potrivit dispozițiilor legale</p>	<p>Reglementare. Ipoteze</p> <p>– acest motiv este reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. și are în vedere situațiile în care instanța a fost alcătuită cu <i>încălcarea dispozițiilor legale privind compunerea și constituirea instanței</i>;</p> <p>– instanța este greșit alcătuită atunci când:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>numărul de judecători este necorespunzător</i>, fie din cauza faptului că la judecată au participat mai puțini judecători decât prevede legea, fie că au participat mai mulți; <ul style="list-style-type: none"> ▪ modul în care a fost alcătuită instanța se poate stabili prin verificarea primei părți a hotărârii (practica), care trebuie să cuprindă și numele judecătorilor care au participat la soluționarea pricinii, precum și prin verificarea semnăturilor judecătorilor respectivi, aflate la sfârșitul hotărârii; • <i>la judecată a participat un judecător incompatibil</i>; <ul style="list-style-type: none"> a) motivele de incompatibilitate absolută pot fi invocate în orice stare a pricinii, deci și <i>în recurs</i>, însă cu respectarea prevederilor art. 488 alin. (2) C.proc.civ., dacă este vorba despre incompatibilitatea judecătorului care a intrat în compunerea completului în primă instanță; b) incompatibilitatea relativă a judecătorului de fond va putea fi invocată în fața instanței de recurs numai de partea care a formulat o cerere de recuzare, dar aceasta a fost respinsă sau instanța de fond a omis să se pronunțe asupra ei, astfel încât cel recuzat a participat la soluționarea pricinii, și, în plus, la fel ca în prima ipoteză, cu respectarea prevederilor art. 488 alin. (2) C.proc.civ.; • <i>nu a fost constituită și cu participarea procurorului sau a asistenților judiciari, în cazurile anume prevăzute de lege</i>; • <i>grefierul, procurorul sau magistratul-asistent ori, după caz, asistenții judiciari care au participat la judecată erau incompatibili</i>;

	<ul style="list-style-type: none"> • se poate identifica orice altă situație în care, potrivit legii de organizare judiciară, instanța nu a fost alcătuită corespunzător. <p><i>De exemplu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ soluționarea de către un judecător stagiar a unei cauze care nu este cuprinsă în enumerarea limitativă prevăzută de art. 23 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor. <p><i>Jurisprudență:</i></p> <p>⇒ În cazul în care cererea de recuzare nu vizează compunerea completului la data examinării cererii de sesizare a Curții Constituționale, ci la un moment anterior – cerere de recuzare respinsă –, iar pe calea recursului promovată împotriva încheierii de respingere a cererii de sesizare a Curții Constituționale se deduce instanței de control nelegala compunere a completului de judecată la data examinării condițiilor de admisibilitate a excepției de neconstituționalitate de către completul de judecată aflat în aceeași compunere, este neîntemeiat motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., întrucât chestiunea nelegalei compuneri a completului, întemeiată pe aceleași argumente care au determinat formularea cererii de recuzare, nu poate fi controlată decât pe calea recursului declarat împotriva încheierii prin care s-a respins recuzarea, în virtutea principiilor legalității și unicității căilor de atac statuate prin art. 457 alin. (1) și art. 460 alin. (1) C.proc.civ. Prin urmare, până la acest demers, încheierea de respingere a cererii de recuzare produce efectele oricărei hotărâri judecătorești, neputându-se considera că instanța nu a fost alcătuită potrivit legii la data examinării cererii de sesizare a Curții Constituționale (I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 297 din 5 februarie 2020, www.scj.ro).</p> <p>Motiv de casare de ordine publică sau de ordine privată</p> <p>– este un motiv de casare de ordine publică, exceptând ipoteza referitoare la motivele de incompatibilitate prevăzute de art. 42 C.proc.civ., când este de ordine privată.</p>
<p>Hotărârea a fost pronunțată de un alt judecător decât cel care a luat parte la dezbaterile pe fond a procesului sau de un alt complet de judecată decât cel stabilit aleatoriu pentru</p>	<p>Reglementare. Ipoteze</p> <p>– acest motiv este reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. și reprezintă o concretizare a <i>principiului continuității</i>;</p> <p>– sfera de aplicare a acestui motiv de casare cuprinde:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cazul în care hotărârea a fost <i>pronunțată de un alt judecător, respectiv de alți judecători</i> decât cei care au luat parte la dezbaterile pe fond a procesului; <ul style="list-style-type: none"> ▪ în acest caz, hotărârea este întotdeauna lovită de <i>nulitate</i>, indiferent de motivul care a determinat schimbarea compunerii completului; ▪ nulitatea pentru acest motiv este aplicabilă atât dispozitivului întocmit cu ocazia pronunțării (minutei), cât și hotărârii redactate ulterior (aceasta trebuind să fie semnată de același complet de judecată), deoarece nu este permis ca un complet să participe la dezbaterile pe fond, altul să pronunțe hotărârea, iar altul să o redacteze și să o semneze;

<p>soluționarea cauzei ori a cărui compunere a fost schimbată, cu încălcarea legii</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ipoteza în care <i>pe parcursul judecării este schimbat completul de judecată</i> căruia i s-a atribuit aleatoriu cauza sau când compunerea acestuia a fost schimbată cu încălcarea legii; <ul style="list-style-type: none"> ▪ cazurile și condițiile în care pot interveni aceste schimbări, fără a atrage casarea hotărârii de fond astfel pronunțate, trebuie să fie prevăzute de lege, fie de Codul de procedură civilă (<i>de exemplu</i>, incompatibilitatea), fie de Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești; – verificarea acestui motiv de casare se face: <ul style="list-style-type: none"> • cu ajutorul încheierilor de ședință, precum și al proceselor-verbale atașate la dosarul cauzei, care atestă motivele schimbării completului de judecată sau a componenței acestuia; • după cum urmează, în ipoteza în care se invocă faptul că hotărârea a fost pronunțată de un alt judecător decât cel care a luat parte la dezbaterile pe fond a procesului: <ul style="list-style-type: none"> a) dacă pronunțarea hotărârii a avut loc la termenul la care s-a dezbătut pricina pe fond, se confruntă practica hotărârii cu semnăturile judecătorilor de pe minută și de pe hotărârea redactată ulterior; b) când pronunțarea a fost amânată, se confruntă încheierea de ședință întocmită la termenul la care s-a dezbătut pricina pe fond cu minuta și hotărârea redactată ulterior, cu mențiunea că lipsa încheierii de dezbateri (care face corp comun cu hotărârea, ținând loc de practica, partea introductivă) atrage nulitatea hotărârii. <p style="text-align: center;">Motiv de casare de ordine publică</p> <ul style="list-style-type: none"> – este un motiv de casare de ordine publică.
<p>Hotărârea a fost dată cu încălcarea competenței de ordine publică a altei instanțe, invocată în condițiile legii</p>	<p style="text-align: center;">Reglementare. Ipoteze</p> <ul style="list-style-type: none"> – acest motiv de casare este reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ. și nu vizează decât încălcarea normelor de competență de ordine publică; – normele de competență de ordine publică vizate de acest motiv de casare cuprind: <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>competența jurisdicțională (materială și teritorială absolută)</i>; 2. <i>competența generală</i>; 3. <i>competența internațională a instanțelor române</i>; <ul style="list-style-type: none"> ▪ întrucât normele privind repartizarea cauzelor între secțiile sau completurile specializate ale unei instanțe nu sunt norme de necompetență, ci de norme de organizare judiciară, eventuala încălcare a regulilor privind repartizarea cauzelor în cadrul aceleiași instanțe între completurile sau secțiile specializate ale acesteia nu poate atrage casarea hotărârii pronunțate în aceste condiții pentru motivul prevăzut de art. 488 alin. (2) pct. 3 C.proc.civ.; – invocarea acestui motiv de casare trebuie să se facă cu respectarea regimului juridic al invocării <i>excepției de necompetență absolută</i> și a dispozițiilor art. 488 alin. (2) C.proc.civ.; astfel: <ul style="list-style-type: none"> • <i>necompetența materială și cea teritorială absolută a primei instanțe sau a instanței de apel</i> nu se pot invoca direct în recurs nici de către părți și nici de către instanță

	<p>din oficiu; pentru invocarea în recurs a necompetenței materiale și a celei teritoriale absolute a primei instanțe a cărei hotărâre este susceptibilă și de apel, pe lângă îndeplinirea condiției invocării în fața primei instanțe în termenele stabilite de lege, este necesar să fie îndeplinită și cerința prevăzută de art. 488 alin. (2) C.proc.civ., și anume necompetența absolută a primei instanțe să fi fost invocată și în apel, iar instanța de apel să fi respins acest motiv sau să fi omis să se pronunțe asupra lui;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>necompetența generală</i>, precum și <i>necompetența internațională a instanțelor române</i> pot fi invocate și direct în recurs, atât la inițiativa părții interesate, cât și a instanței din oficiu [art. 130 alin. (1) și art. 1071 alin. (2) C.proc.civ.]; în plus, invocarea în recurs a necompetenței generale și a celei internaționale a instanțelor române nu este supusă condiției prevăzute de art. 488 alin. (2) C.proc.civ., deoarece dispozițiile art. 130 alin. (1) și art. 1071 alin. (2) C.proc.civ. au caracter special față de cele ale textului menționat din materia recursului; <ul style="list-style-type: none"> ▪ rezultă că, în recurs, necompetența primei instanțe se poate invoca în următoarele condiții: <ul style="list-style-type: none"> i) necompetența generală și necompetența internațională a instanțelor române se pot invoca direct în recurs; invocarea în recurs a necompetenței generale a primei instanțe nu este condiționată nici de respectarea condiției stabilite de art. 488 alin. (2) C.proc.civ.; ii) necompetența materială și cea teritorială de ordine publică a primei instanțe nu se pot invoca direct în recurs nici de părți și nici de instanță din oficiu; este necesar ca necompetența primei instanțe să fi fost invocată în fața acestei instanțe în termenele stabilite de lege, iar instanța să fi respins excepția sau să fi omis să se pronunțe asupra ei [art. 130 alin. (2) C.proc.civ.]; în plus, necompetența primei instanțe trebuie să fi fost invocată și în apel, iar instanța de apel să fi respins acest motiv sau să fi omis să se pronunțe asupra lui [art. 488 alin. (2) C.proc.civ.]; ▪ necompetența instanței de apel se poate invoca în recurs după cum urmează: <ul style="list-style-type: none"> i) necompetența generală și necompetența internațională a instanțelor române pot fi invocate de părți ori de către judecător direct în recurs; invocarea în recurs a necompetenței generale a instanței de apel nu este condiționată nici de respectarea condiției stabilite de art. 488 alin. (2) C.proc.civ.; ii) necompetența materială și cea teritorială de ordine publică a instanței de apel pot fi invocate în recurs de către oricare dintre părți și de instanță din oficiu doar dacă au fost invocate în fața instanței de apel, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate în fața acestei instanțe și au putut pune concluzii, iar excepția a fost respinsă sau instanța de apel a omis să se pronunțe asupra ei.
Instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești	<p>Reglementare. Ipoteze</p> <p>– acest motiv de casare este reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 4 C.proc.civ. și are în vedere situația în care, prin hotărârea recurată, instanța a depășit atribuțiile autorității judecătorești, intrând în cele ale autorității legislative sau executive;</p>